

Apostolien teot 23

Apt.15:36-16:15

Viime kerralla tässä Alusta alkaen –ohjelmassa pääsimme Apostolien tekojen luvun 15 kohtaan, jossa kerrottiin Jerusalemissa pidetystä apostolien kokouksesta. Siellä päätettiin, että kun eijuuitalainen kääntyy kristityksi, niin hänen ei tarvitse ympärileikkauttaa itseään eikä muutenkaan noudattaa Mooseksen lain kulttisäännöksiä. Paitsi että hänen piti karttaa haureutta ja epäjumalanpalvelusta sekä olla syömättä verta tai veristä lihaa.

Tämä tärkeä päätös pelasti kirkon ykseyden sekä sen, että lähetystyötä pakanoiden parissa voitiin harjoittaa. Sen ansiosta kristinusko alkoi tosissaan laajentua. Vähä-Aasiaan eli nykyisen Turkin alueelle apostoli Paavali oli työtovereidensa kanssa evankeliumin Jeesuksesta jo vienytkin. Mutta nyt alkoi lähetystyössä uusi aikakausi, jonka aikana kristinusko tuli myös Eurooppaan. Apostolien tekojen tekstissä seuraa jakso, joka kestää aina 19. luvun loppuun. Sen voisi otsikoida ”Paavalin toiminta Vähä-Aasiassa ja Kreikassa”.

Paavalin toinen lähetysmatka alkaa

Jatkamme Apostolien tekojen 15. luvun jakeesta 36.

Jonkin ajan kuluttua Paavali sanoi Barnabakselle: "Lähde kanssani uudelle matkalle kaikkiin niihin kaupunkeihin, joissa olemme julistaneet Herran sanaa. Käymme katsomassa, mitä veljille kuuluu." (Apt. 16:36)

Tuo tapahtui Syyrian Antiokiassa, jossa Paavalin ja Barnabaan kotiseurakunta oli. Paavali suunnitteli siis vierailua niihin Vähä-Aasian seurakuntiin, jotka hän ja Barnabas olivat ensimmäisellä lähetysmatkallaan perustaneet. Paavali tiesi, että uutta seurakuntaa ja sen vasta uskoontulleita kristittyjä piti hoivata ja opastaa. Sitä varten hän halusi lähteä matkaan. Paavali ei kuitenkaan aavistanut, että Herralla oli tätäkin suurempia suunnitelmia. Hän halusi, että tästä retkestä tulisi Paavalin toinen ja merkittävin lähetysmatka, joka saavuttaisi uuden maanosan, Euroopan. Voi ajatella, että me Suomenkin kristityt olemme tuon lähetysmatkan jatkumon hedelmiä.

Barnabas halusi ottaa mukaan myös Johanneksen, jota kutsuttiin Markukseksi, mutta Paavali ei hyväksynyt häntä matkatoveriksi, koska hän oli Pamfyliassa luopunut heistä eikä ollut lähtenyt heidän kanssaan työhön. Tästä sukeutui niin kova riita, että kumpikin lähti omille teilleen (Apt. 16:37-39).

Barnabas halusi antaa serkulleen Markukselle uuden mahdollisuuden, siitäkin huolimatta, että tämä oli edellisen lähetysmatkan lopulla ähtenyt omille teilleen. Paavali oli kuitenkin vahvasti sitä mieltä, että Markusta ei otettaisi mukaan. Ja riitahan siitä syntyi, niin kova, että Paavalin ja Barnabaan tiet erkanivat.

Minusta tämä on jotenkin tavattoman lohduttavaa. Eivät Jumalan suuret pyhät työvälineet, ei edes Paavali, ”Herran valittu ase” ollut muuta kuin ihminen, sellainen ihminen, joka joskus riitelee toisen merkittävän lähetyssaarnaajan kanssa niin, että ei pysty jatkamaan työtä hänen kanssaan. Ja varmaan on siinä desibelejäkin ollut, ennen kuin erilleen päästiin. Tämä tarkoittaa sitä, että Herra on aina käyttänyt työssään tavallisia, vajavaisia ja syntisiä ihmisiä. Eiköhän hän silloin voi käyttää meitäkin, meidän vioistamme huolimatta.

Lohdullista on sekin, että myöhemmin Paavalin, Barnabaan ja Markuksen välit korjaantuivat. Apostolien teoissa tästä ei kerrota mitään, mutta Paavalin kirjeiden perusteella voi päätellä, että näin kävi (ks. esim. 1. Kor. 9:6, Kol. 4:10, Fil. 24). Paavali nimittäin mainitsee niissä Barnabaan ja Markuksen ja nimittää heitä työtovereikseen.

Barnabas otti Markuksen mukaansa ja purjehti Kyprokseen. Paavali puolestaan valitsi toverikseen Silaksen. Veljet jättivät hänet Herran armon haltuun, ja niin hän lähti matkaan, vaelsi Syyrian ja Kilikian halki ja rohkaisi seurakuntia (Apt. 15:39-41).

Barnabas lähti Markuksen kanssa kotiseudulle eli Kyprokseen. Apostolien teoissa emme tämän jälkeen heistä enää kuule.

Paavalikin lähti kotiseudulle Vähä-Aasiaan ja otti mukaansa Silaksen, joka oli Jerusalemin alkuseurakunnan johtajia. Jeesusahan oli aikoinaan lähettänyt opetuslapsensa kaksittain saarnaamaan evankeliumia. (Varmaan tästä syystä TV-mainoksessakin puhelinliittymän ”hintasaarnaajia” oli alunperin kaksi, kunnes toinen katosi ja hänet korvattiin robotilla. Oikeiden lähetyssaarnaajien kohdalla näin ei varmaankaan voi tehdä, koska Pyhä Henki haluaa toimia ihmisten eikä robottien kautta. Toisaalta, mistä sen tietää. Sanoihan Jeesuskin, että ”jos nämä eivät puhuisi, niin kivet huutaisivat”).

Paavali saapui sitten Derbeen ja Lystraan. Lystrassa oli Timoteus-niminen opetuslapsi, jonka äiti oli kristitty juutalainen mutta isä kreikkalainen. Hän oli hyvässä maineessa Lystran ja Ikonionin veljien keskuudessa. Paavali halusi ottaa Timoteuksen matkalle mukaan, ja siksi hän ympärileikkasi tämän. Näin hän teki niiden seutujen juutalaisten tähden, sillä kaikki tiesivät, että Timoteuksen isä oli kreikkalainen (Apt. 16:1-3).

Tuosta Timoteuksesta tuli Paavalin läheisin työtoveri. Timoteus laskettiin juutalaiseksi, vaikka hänen isänsä oli kreikkalainen, sillä juutalaisuus periytyy äidin kautta. Timoteusta ei kuitenkaan ollut ympärileikattu, varmaankin siksi, että diasporajuutalaisten keskuudessa oltiin joskus kovin vapaamielisiä. Paavali kuitenkin ympärileikkautti Timoteuksen, koska tämä hänen silmissään oli juutalainen. Tilanne oli täysin erilainen kuin pakanakristittyjen kohdalla. Heidän Paavali ei missään nimessä tahtonut ympärileikkauttavan itseään. Se olisi merkinnyt sitä, että he turvautuvat Jeesuksen sijasta Mooseksen lain käskyihin. Juutalaisille kyse oli kulttuuriperinnöstä, ei uskosta. Ja tässä tapauksessa varmaankin myös siitä, että Timoteus pystyisi paremmin toimimaan lähetyssaarnaajana synagogissa, sillä niissä hän Paavalilla oli tapana aluksi saarnata silloinkin kun oli pakanamailla.

He kulkivat sitten kaupungista kaupunkiin ja ilmoittivat samalla uskoville apostolien ja vanhimpien Jerusalemissa tekemistä päätöksistä velvoittaen heidät noudattamaan niitä. Seurakunnat vahvistuivat uskossa ja kasvoivat päivä päivältä (Apt. 16:4-5)

Paavali oli siis lojaali apostolien kokouksen päätöksille, joita oli ollut itse mukana tekemässä. Hän opetti peruatamiensa seurakuntien kristityille, että he olivat muuten vapaita Mooseksen laista, kunhan muistivat pidättäytyä epäjumalanpalveluksesta, siveettömyydestä ja veren tai verisen lihan syönnistä. Näillä edellytyksillä pakanakristittyjen ja juutalaista alkuperää olevien kristittyjen oli mahdollista olla yksi kirkko.

Se oli hyvä toimintatapa. Seurakunnat kasvoivat ja vahvistuivat uskossa.

Paavalin näky Troaksessa

He jatkoivat sitten matkaa Frygian ja Galatian halki, sillä Pyhä Henki esti heitä julistamasta sanaa Aasian maakunnassa (Apt. 16:6).

Paavali aikoi kai alunperin julistaa evankeliumia Aasian maakunnan isoissa kaupungeissa, kuten Efesosksessa, mutta Pyhä Henki esti sen; jollain sellaisella tavalla, jota meille ei kerrota. Jumalan tarkoituksena oli ohjata Paavalia kohti Eurooppaa. Mutta sitä ennen Paavali toimi jonkin aikaa Galatiassa. Siitä ei kerrota mitään, mutta Paavalin Galatalaiskirjeen perusteella tiedämme, että Paavali perusti Galatian kelttiläisheimojen keskuuteen seurakuntia tällä toisella lähetysmatkallaan.

Mysian puolelle tultuaan he yrittivät lähteä Bityniaan, mutta Jeesuksen Henki ei sallinut sitä, ja niin he kulkivat Mysian kautta ja tulivat Troakseen (Apt. 16:7-8).

Taas Paavali yritti ensin noudattaa omaa lähetysstrategiaansa eli mennä suuriin kaupunkeihin, jollaisia Bityniassa oli esimerkiksi Bysantion eli tuleva Konstantinopoli. Mutta se oikea lähetysjohtaja on Jeesus itse. Hän ei kannattanut Paavalin lähetysstrategiaa, vaan ohjaili Henkensä kautta Paavalia kumppaneineen yhä kauemmaksi luoteeseen. Lopulta he tulivat salmen rannalle, Troas -nimiseen kaupunkiin.

Yöllä Paavali näki näyn. Makedonialainen mies seisoi hänen edessään ja pyysi: "Tule meren yli tänne Makedoniaan ja auta meitä." Kun Paavali oli nähnyt tämän näyn, me hankkiuduimme heti lähtemään Makedoniaan, sillä ymmärsimme, että Jumala oli kutsunut meidät julistamaan evankeliumia siellä (Apt. 16:9-10).

Nyt Jumala vinkkasi kolmannen kerran Paavalille, että mihin suuntaan hänen piti mennä. Ja nyt Paavali tajusi: Makedoniaan, Eurooppaan!

Tuossa uninäyssä esiintyi makedonialainen mies. Hänen pyyntönsä on liikuttava; "Tule ja auta meitä!" Se kertoo siitä, että Jeesuksesta kertova evankeliumi on ainoa asia, joka voi todella auttaa.

Se päästää ihmisen elämän turhuudesta, se vapauttaa syyllisyydestä, se tuo ihmiselle oikeuden olla Jumalan lapsi.

Ehkä tuo unessa näyttäytynyt mies oli pukeutunut makedonialaisittain tai ehkä hänen murteensa paljasti, mistä hän oli kotoisin. Joka tapauksessa tuo Jumalan antama merkki oli olennainen. Euroopasta piti tuleman kristitty.

Tässä kohden Apostolien tekoja esiintyy ensimmäistä kertaa, ja täysin varoittamatta ja yht'äkkiä uudenlainen kerrontamuoto, me-muoto: ”sillä ymmärsimme, että Jumala oli kutsunut meidät julistamaan evankeliumia siellä.”

Mistä tässä oikein on kysymys? Ensinnäkin on huomattava, että tuollainen me-muotoinen kerronta jatkuu tästä eteenpäin Apostolien teoissa hyvin monessa paikassa, vaikkakaan ei koko ajan. Tuollainen kerronta liittyy erityisesti matkakertomuksiin, joten on luontevaa olettaa, että nuo pätkät on otettu jonkun Paavalin matkalla mukana olleen henkilön matkapäiväkirjoista. (Luukashan kertoo koonneensa tekstinsä eri lähteistä).

Kenen matkapäiväkirjasta voisi olla kyse? Apostolien tekojen tekstiä tarkemmin tarkastelemalla voi päätyä siihen, että kyse ei voi olla Paavalista itsestään, ei myöskään Timoteuksesta tai Silaksesta. Jäljelle jää vain Apostolinen tekojen kirjoittaja itse, Luukas. Ehkä Luukas lyöttäytyi Paavalin matkaan juuri Troaksessa. Luultavasti hän lainasi Apostolien tekoja myöhemmin kirjoittaessaan omaa matkapäiväkirjaansa ja yksinkertaisesti jätti jäljelle sen sanamuodon, vaikkakin se tuntuu hieman tökeröltä.

Eurooppalaisen kirkkohistorian ensimmäinen luku: Lydiasta tulee kristitty

Niin siis lähdimme Troaksesta. Purjehdimme suoraan Samothrakeen ja sieltä seuraavana päivänä Neapoliiseen. Sieltä jatkoimme matkaa Filippiin, roomalaiseen siirtokuntaan, joka on ensimmäisiä kaupunkeja Makedoniaan tultaessa (Apt. 16:11-12).

Filippi oli Makedonian tärkeimpiä kaupunkeja. Se oli roomalaisten siirtolaisten perustama siirtokunta, joka perustettiin sen jälkeen, kun vuonna 42 eKr. noilla paikoilla käytiin taistelu, jossa Julius Caesarin murhaajien legioonat voitettiin ja valta siirtyi tulevalle keisari Augustukselle, (joka hallitsi aluksi osana kolmimiehistä triumviraattia). Filippi oli siis kulttuuriltaan roomalainen, vaikka siellä kyllä asui muitakin kansallisuuksia.

Viiivyimme siellä muutamia päiviä. Sapattina menimme kaupungin ulkopuolelle joen rantaan; arvelimme, että siellä olisi rukouspaikka. Istuuduimme sinne ja puhuimme naisille, joita siellä oli koolla. Meitä kuuntelemassa oli myös muuan Lydia, jumalapelkäävä nainen, joka oli kotoisin Tyatirasta ja kävi kauppaa purppurakankailla. Herra avasi hänen sydämensä ottamaan vastaan sen mitä Paavali puhui, ja hänet ja hänen perhekuntansa kastettiin. Hän sanoi sitten meille: "Jos kerran

pidätte minua Herraan uskovana, tulkaa kotiini ja jääkää vieraikseni." Hän vaatimalla vaati meitä tulemaan (Apt. 16:12-15).

Miten tärkeää Jeesuksesta puhuminen onkaan, siitäkin huolimatta, että ulkonaisesti se ei näytä tai kuulosta kovin kummoiselta! Ei tämäkään kummoinen tilanne ollut. Paavali ja hänen työtoverinsa olivat menneet kaupungin ulkopuolelle meren rannalle, koska oletivat että siellä olisi temppeleitä ja kansan kokoontumispaikka. Ja olihan siellä, mutta niin pieni, että siellä oli koolla vain muutamia naisia. Paavali ja hänen kumppaninsa puhuivat heille Jeesuksesta, ja eräs naisista kiinnostui sanomasta. Loppu on eurooppalaista kirkkohistoriaa.

”Herra avasi hänen sydämensä ottamaan vastaan sen, mitä Paavali puhui.” Tämäkin todistaa siitä, että usko ei ole ihmisen oma päätös. Uskon syntyminen on Herran itsensä työtä. Hän vaikuttaa Jeesuksesta kertovan evankeliumin sanoissa, milloin ja missä itse haluaa, niin että kuulijan sydän avautuu ottamaan sanoman vastaan.

Euroopan ensimmäinen kristitty oli siis Lydia –niminen nainen. Hän oli jo ennestään ”jumalaapelkäävä” eli siis juutalaisen monoteismin sympatiseeraaja. Sellaisethan olivat aiemminkin ottaaneet herkimmin Paavalin saarnan vastaan.

Lydia oli paitsi ”jumalaapelkäävä” myös energinen nainen. Hän oli muukalainen Filippissä, kotoisin Vähä-Aasiasta, Tyatiran kaupungista, joka oli kuuluisa purppurakankaistaan. Niitä hän oli tullut Filippiin myymään, ja oli ilmeisesti menestynyt hyvin. Tämä näkyy siitä, että hänellä oli sellainen talo ja talous, että hän halusi Paavalin työtovereineen vieraakseen.

Lydia kastettiin, ja samalla koko hänen perhekuntansa. Kaste on nimittäin portti Jumalan valtakuntaan. Sen kautta ihminen liitetään Jeesuksen kuolemaan ja ylösnousemukseen ja hän saa omakseen sen hyödyn, jonka Jeesus on ihmiskunnalle tuonut. Hänestä tulee Jumalan lapsi.

Jos sinua ei ole kastettu, niin hankkiudu kasteelle. Jos olet jo kastettu, niin usko kasteesi kautta Jeesukseen. Siinä hänet on annettu sinulle ja sinut hänelle. Näin sinä seuraat Euroopan ensimmäisen kristityn, Lydian jalanjalkia. Olet maanosamme parhaasta perinteestä osallinen.